

Lehendabiziko ijitoak

Nafarroan. 1435

1. JARDUERAK (1-3 JARDUERA)

1. Testua arretaz irakurri. Ondoren, testuingurua irakurri, eta, azkenik, erantsitako dokumentuak edo materialak.
2. Iruzkindu testua, duen informaziotik abiatuta. Erlazionatu testuko elementu batzuk testuinguruan eta erantsitako materialetan irakurri ahal izan dituzun informazioekin (1. eta 2. testuak).
3. Hausnartu taldean orain arte ijitoei buruz zenekitenari buruz. Gaur egun ijitoek diskriminazioa jasaten dutela uste al duzue? Zuen ustez, nola aldatu egin da ijitoen ikuspegi soziala dokumentu horiek irakurri eta gero?

2. DOKUMENTUAREN FITXA TEKNIKOA

1.1.	Dokumentuaren "izenburua"	"Egipto Txikiko kondea" den Tomasen ordainagiria, Nafarroako Blanca erreginak) dohaintzan emandako 24 florin jasotzeagatik.
1.2.	Dokumentuaren data	1435/04/27
1.3.	Dokumentu mota	Ordainagiria
1.4.	Idazketa-hizkuntza	Nafar erromantzea
1.5.	Letra mota	Xehea, etzana
1.6.	Artxiboa	Nafarroako Errege Artxibo Nagusia (AGN)
1.7.	Signatura	AGN, Comptos, Caj. 138, 4, XX
1.8.	Orri kopurua	1
1.9.	Euskarriaren materiala	Papera

3. TESTUINGURU HISTORIKOA

XV. mendearen hasieran, ijitoak Mendebaldeko Europan agertzen hasi ziren, baina inork ez zuen haien jatorria oso ondo ezagutzen. Badirudi historian zehar, talde nomada gisa, Indiatik Mendebalderantz mugitu zirela. Turkiarren konkistak, Europako ekialdean, migrazioen eragile izan ziren. 1417tik aurrera ijito taldeak agertzen hasi ziren Alemanian, Frantzia eta Italian. "Egiptoar" deitzen zitzairen, eta "konde" batek aginduta talde nomada txikitan antolatzen ziren, 100 indibiduotik beherakoak. Kasu askotan, "Egiptoko konde" edo "Egipto Txiki" deitzen ziren, eta esaten zuten haien

nomadismoa aitak apostasiaren ondoren ezarritako penitentzia baten ondorioa zela. Haiek kontatzen zuten istorioa ondorengoa zen: turkiarrek kristautasunetik aldentzera behartu zituztela, eta horregatik ihes egin zutela eta aita santuak, bere apostasiagatik zigor bezala, etengabeko erromesaldia ezarri zuela.

Hasiera batean, errege eta printzeak ustezko erromes eta erlijioso izaerarekin ulertzekoak izan zirela dirudi, beraz, aipatutako kondeek monarken dohaintza eta pribilegio fiskalak lortu egin zituzten. Nafarroako Blanca, erregin jainkotiarra, eliz zigorraren historiak ijitoei eragiten dien gobernarien parte izan zen. Hala ere, urteen poderioz, egiptoar haiek ez zuten inolako penitentziarik betetzen, eta eragozpen bat bezala ikusten hasi ziren, izan ere, lurrik eta aziendarik ez zuten, etengabe lapurtu eta bidaiatu behar izaten zuten. Hori dela eta, 1499tik aurrera Gaztelan jazarpenari ekin zion, bai eta kanporatzea agintzen zuten ondoz ondoko aginduei ere. Nafarroan, ijitoen aurkako neurriek gehiago itxaron behar izan zuten, baina 1549tik aurrera erregeari berriro eskatu zioten Gorteeak, herrietan harrapa ez zitzan eta haientzat zigor fisikoak (barkamena) eta lurraldetik kanporatzea dekretatzeko.

4. AUKERATUTAKO TESTUA

Sean todos que yo, Tomás, conde de Egipto Menor, reconozco haber recibido en donación y gracia especial que la muy ilustre y Serenísima Señora Reyna de Navarra me ha dado a mí y a mi compañía, que vamos a cumplir las penitencias que el **Padre Santo** nos ha mandado; a saber, por mano de Gil Periz de Sarasa, tesorero de la dicha Señora Reyna, la suma de veinticuatro **florines**, en **dineros carlines prietos**, a XXX **sueldos** pieça, valen XXXVI **libras** de la dicha moneda, de los cuales me tengo por bien pagado, por testimonio de las presentes, signada por mano de Miguel García de Barasoain, secretario de la dicha Señora Reyna a mi grant **rogaría et requesta**.

Hecha en OIite, XXVII día de abril del año mil CCCCXXXV.

Miguel García Barasoayn

GAKO-HITZAK

Aita Santua: Aita Santua.

Florinak: Urrezko txanponak.

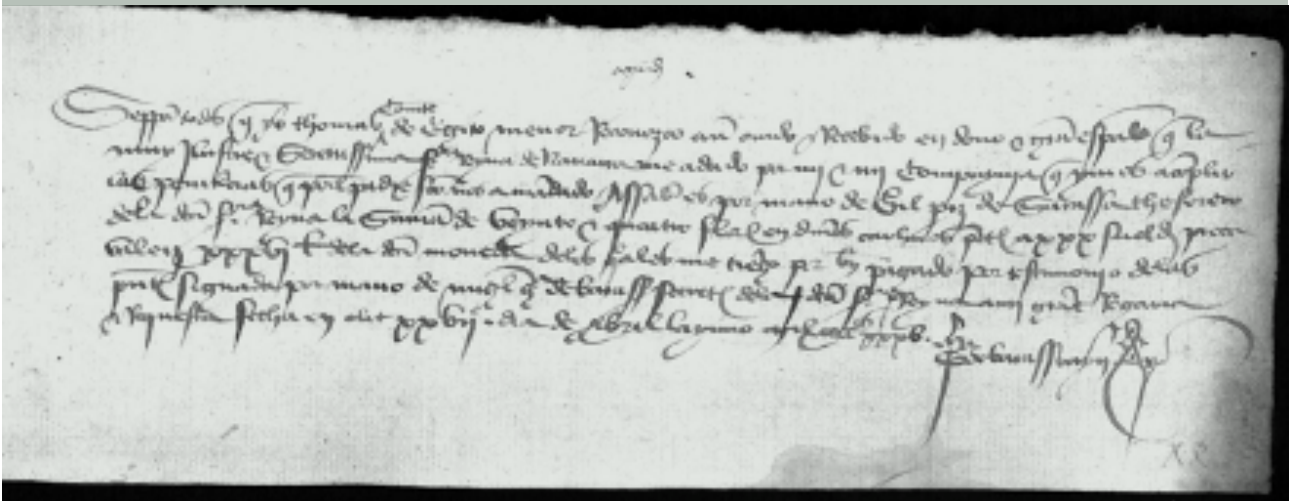
Karlin-diruak: kontu-moneta gisa erabiltzen den balio txikiko Nafarroako moneta.

Sueldoak: Balio ertaineko kontu-moneta. Soldata batek 12 karlin-diru balio du.

Liberak: balio handiko kontu-moneta. Libera batek 20 soldata edo 240 karlin-diru balio ditu.

Rogaría e requesta: Erregutu.

5. **AUKERATUTAKO TESTUA (IRUDIA)**

6. **MATERIAL ERANTSIAK**

Testua 1

Parisko burges baten egunerokoa (Ezezaguna. 1427)

"[...]Hamabi penitente iritsi ziren Parisera, haiek diotenez, duke bat, konde bat, eta hamar gizon, denak zaldi gainean, euren artean kristau onak zirela ziotenak, Behe Egiptotik zetozenak. Era berean, lehen ere kristauak izandakoak zirela baieztatzen zuten, hauek euren menpe jartzea behartu zituztela duela denbora gutxi, bai beraiek eta baita euren herrialde osoa ere, eta kredoz aldatzeari uko egiten ziotenak erlijioz bihurtzera edo hilaraztera behartzen zituztela. Bataiatu berriak eskualdeko jaunak izaten jarraitu zuten garai batean bezala... Haiek Kristau fedea besarkatu eta handik denbora batera, sarrazenok eraso egin zieten, etsai hauei amore eman zieten, eta berriro sarrazeno bihurtu ziren gure Jaunari uko eginez.

"[...]Gizonak oso beltzak ziren, ile lodikoak. Emakumeak, ikus daitezkeen itsusienak eta ilunenak. Emakume guztiek zimurrez jositako aurpegia zuten, zaldi baten buztana bezain ile beltza, eta manta zahar arruntegi batekin zihoazten jantzita, sorbaldan oihal edo sokazko begizta baten antzera zuten lotuta, eta jantzi horren azpian, edozein apaingarri modura, gerruntze gaixo bat alkandora batekin. Azken batean, Frantzian inoiz ikusi diren izakirik miserableenak ziren. Txirotasunean egon arren, baziren haien tartean, esku-ahurreko lerroak irakurtzen zuten sorginak, norbaiti gertatu zitzaiona edo gertatuko zitzaiona asmatzen. Euren baieztapenekin zailtasunak ekarri zizkien hainbat senar-emazteei, senarrari esaten baitzioten: zure emazteak engainatu egin zaitu; edo emazteari: zure senarra desleiala da zurekin."

En: M^a.H. Sánchez Ortega (1994), "Los gitanos españoles desde su salida de la India hasta los primeros conflictos en la península", *Espacio, Tiempo y Forma. Serie IV. Historia Moderna*, 7, p. 319-354.

Testua 2

Gorteen eskaera Karlos V-ari (1549)

“Erreinu honetan sartu eta ibili ohi diren ijitoek lapurreta ugari egin ohi dituzte bertan, eta euren Ijito kolorea dela eta alproja asko elkartzen dira haiekin: Eta iristen diren leku eta tokietan, lapurretaz gain, oso merke saltzen dute, eta jendea engainatzen dute kontratatzen duten guztian: eta kaltea jasotzen dutenek ezin dute haiengandik ordain kalterik eskatu: eta zenbait erresumatan legez eta Prematikaz erbesterratuak dituzte. Erregutzen diegu zuen Maiesteari, legez baieza dezazuela, hemendik aurrera erresuma honetan sartzeko debekua izan dezatela, bertan egoterik ezta bertatik igarotzerik izan dezatela, eta hala balitz, ehun zigorrada jaso dezatela, eta Erreinuaren barruan aurkitzen diren edozein tokitan ere, bai gizon zein emakume, harrapa ditzatela, zigorradak jaso ditzatela eta Erreinu honetatik kanpo bota ditzatela[...]”.

F. Idoate Iragui (1949), “Los gitanos en Navarra”, *Principe de Viana*, 10/37, p. 443-474.